

BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI'NIN SOSYAL KALKINMAYA KATKISI: İZMİR KALKINMA AJANSI (İZKA) ÖRNEĞİ

THE CONTRIBUTION TO SOCIAL DEVELOPMENT OF REGIONAL DEVELOPMENT AGENCIES: IZMIR DEVELOPMENT AGENCY (IZKA) EXAMPLE

Fatih ÇELİK¹

Öz

Bölgesel Kalkınma Ajansları (BKA'lar), bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmak üzere kurulan örgütlerdir. Bu amaçla yerel aktörlerle işbirliği içinde politikalar geliştirip uygulamaktadır. Dünyada 1930'lardan; Türkiye'de ise, 2000'lerden itibaren kurulmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada, Türkiye'de BKA'ların sosyal kalkınmaya katkısı ele alınmıştır. Konu, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi, vaka analizi ve mülakat teknikleri ile incelenmiştir. Çalışma, Türkiye'deki ajanslardan İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) ile sınırlandırılmıştır.

İZKA'nın İzmir'in sosyal kalkınmasına katkısı, Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı (MDP, 2008) ile desteklediği 1001 Çocuk Yazar Projesi, Nar Taneleri Engelli Aktivite ve Akşam Bakım Merkezi Projesi ve Organik Oyuncak Üretimi Projesi çerçevesinde analiz edilmiştir. Türkiye'de ilk olma özelliğine sahip bu projeler kapsamında çocuk yazarlar yetiştirilmiş; engelli bakım merkezi kurulmuş; organik oyuncaklar üretilmiştir. İZKA'nın, bu projeler aracılığıyla İzmir'in sosyal kalkınmasına eğitim ve istihdam gibi unsurlar bakımından katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Bölgesel Kalkınma Ajansı (BKA), İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA), Sosyal Kalkınma, Dezavantajlı Kesimler.*

Abstract

Regional Development Agencies (RDAs) are organizations these established to contribute to the regional economic development. They are order to develop and implement the policies to regional development in cooperation with local actors. They were established since the 1930s in the world and 2000s in Turkey.

In this study was discussed the contribution to the social development of RDAs in Turkey. Topic was analyzed by the qualitative research methods with document analysis, case studies and interview

¹ Dr., Milli Eğitim Bakanlığı (Öğretmen), fatihcelik66@mynet.com.

techniques. The study is limited with the Izmir Development Agency (IZKA) in Turkey.

The contribution to the social development of Izmir of IZKA was analyzed in the framework of the projects these supported by the Social Development Financial Assistance Program (MDP, 2008) as examples of 1001 Children Writers Project, Pomegranate Grains Disabled Activitie and Evening Care Center Project and Organic Toy Production Project. The result of the analysis has been found that IZKA contributes to through the support of projects regard to factors such as employment, education to social development of İzmir.

Keywords: Regional Development Agency (RDA), Izmir Development Agency (IZKA), Social Development, Disadvantaged Segments.

1. GİRİŞ

Kalkınma sürecinin ekonomik, sosyal ve insani kalkınma olmak üzere üç unsuru vardır. Sosyal kalkınma, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, istihdam ve sosyal hizmetleri içermektedir (KB, 2012: 8). Sosyal kalkınmada önemli bir yere sahip olan sosyal sermaye, toplumda güven ve işbirliğine dayalı ilişkileri, bilinçli vatandaşları ve sivil toplumu ifade etmektedir. Sosyal sermayenin “çıktı”ları, toplumdaki tüm bireylere çeşitli şekillerde fayda sağlamaktadır (KOSGEB, 2005: 1, 3-4; Altay, 2007: 337, 342).

Bölgesel kalkınmada geleneksel bölgesel politikaların başarısız olması üzerine 1970 ekonomik krizinden sonra sosyal refah devleti anlayışı çökmüştür. Bunun üzerine geliştirilen yeni bölgesel politikalar doğrultusunda yerel² aktörlere yetki transferi yapılmış ve Bölgesel Kalkınma Ajansları (BKA'lar³) kurulmuştur (Eraydın, 2004: 137-138; Eraydın, 2010: 43-44).

BKA'lar, bölgesel kalkınmanın bir katalizörü ve destekleyicisi olarak aktörler arasında işbirliğini sağlamak üzere kurulan bir örgüttür. Dünyada ilk BKA, 1933 yılında ABD'de kurulan Tennessee Vadisi Yönetimi'dir (TVA). BKA'lar Avrupa'da, 1950'li yıllarda; Türkiye'de ise, 2000'li yıllarda kurulmaya başlanmıştır.

BKA'ların amaçlarından biri, toplumdaki tüm kesimlerin ekonomik ve sosyal hayata katılımını sağlamak ve refah düzeyini yükseltmektir. Bu amaçla sosyal kalkınmaya yönelik Mali Destek Programı (MDP) hazırlamışlar; bu konudaki projeleri desteklemişlerdir. MDP'lerde, dezavantajlı gruplar (kadınlar, yaşlılar, engelliler), sosyal uyum, sosyal içerme gibi sosyal politika konuları öne çıkmıştır (KB, 2012: 37).

BKA'lar, kalkınmanın yalnızca ekonomik boyutuyla ilgilenmek ve sosyal yönüne yeterince ilgi göstermemek bakımından eleştirilmektedir. Araştırmanın amacı, BKA'ların sosyal kalkınmaya katkısını, Türkiye'de İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) örneğinde ortaya koymaktır. Konu, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi, vaka analizi ve mülakat (e-posta aracılığıyla) teknikleri⁴ ile

² Çalışmada, yerel ve bölgesel kavramları, aynı anlamda kullanılmıştır.

³ Türkiye'de ajanslar, dünyada yaygın olan Bölgesel Kalkınma Ajansı (BKA) yerine Kalkınma Ajansı (KA) şeklinde adlandırılmıştır. Bunun temel nedeni, bölge kelimesinin bölge yönetiminden başlayarak eyalet sistemine doğru bir yönetim şeklini getireceği endişesidir. Çalışmada, literatüre paralel olarak BKA kavramı kullanılmıştır.

⁴ Doküman analizi, konuya ilişkin yazılı materyallerin incelenmesidir. Beş aşamada yapılabilir. Bunlar, dokümanlara ulaşma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, verileri analiz etme ve kullanma. Vaka analizi, bir konunun derinlemesine incelenerek ayrıntılı bilgi toplanmasıdır. Mülakat ise, bireylerin belli bir konudaki düşüncelerini, deneyimlerini ve algılarını öğrenmek için yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 46-47, 148, 217-218, 223).

incelenmiştir. Bu kapsamda İZKA'ya ilişkin dokümanlar incelenmiş; vaka analizi çerçevesinde örnek projeler ortaya konmuş; e-posta aracılığıyla sorumlu kişilerden projenin faaliyetleri hakkında bilgi alınmıştır.

Çalışma, Türkiye'deki 26 tane BKA'dan İZKA'nın sosyal kalkınmaya katkısının analizi ile sınırlandırılmıştır. BKA'ların sosyal kalkınmaya katkısına ilişkin istatistik veri mevcut değildir. Bu sınırlılık, İZKA'nın desteklediği projelerden derlenebilen veriler (bulgu) ile aşmaya çalışılmıştır.

Çalışma, iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, sosyal kalkınmaya ve BKA'lara ilişkin kavramsal çerçeve sunulmuştur. İkinci bölümde ise, örnek projeler çerçevesinde İZKA'nın sosyal kalkınmaya katkısı analiz edilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, sosyal kalkınmaya ve BKA'lara ilişkin kavramsal çerçeve ortaya konmuştur.

2.1. Sosyal Kalkınma

Kalkınma sürecinin üç unsuru vardır. Bunlar, ekonomik, sosyal ve insani kalkınmadır (Berber, 2011: 8). Birleşmiş Milletler (1995) tarafından geliştirilen ve kalkınmanın sosyal boyutunu öne çıkaran sosyal kalkınma, beşeri sermayenin geliştirilmesi temelinde eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, istihdam ve sosyal hizmetleri içermektedir (KB, 2012: 8).

Sosyal kalkınmada önemli bir yere sahip olan sosyal sermaye, toplumda güven ve işbirliğine dayalı ilişkileri, bilinçli vatandaşları ve sivil toplumu ifade etmektedir. Güven, sosyal sermayenin önemli unsurudur. Güvenin ve işbirliğinin güçlü olduğu ülkelerde beşeri sermaye yatırımları, ekonomik ve sosyal gelişmeye yol açmıştır. Bir kamu malı olarak sosyal sermayenin “çıktı”ları, toplumdaki tüm bireylere çeşitli şekillerde fayda sağlamaktadır (KOSGEB, 2005: 1, 3-4; Altay, 2007: 342, 342).

Öncülüğünü Hanifan'ın (1916) yaptığı sosyal sermaye kavramının kökeni, Smith, Marx ve Durkheim'a kadar uzanmaktadır. Bu yazarlar, sosyal sermayenin ekonomik kalkınmaya ve sosyal sorunların çözülmesine etkisini analiz etmişler. Kavrama günümüzde Bourdieu (1986, 1990), sosyoloji; Coleman (1988, 1990, 1994), eğitim sosyolojisi; Putnam (1993, 1995, 2000), siyaset bilimi; Fukuyama (1995, 2000) ise, iktisat tarihi ve iktisat sosyolojisi alanlarında katkıda bulunmuşlar (Koç ve Ata, 2012: 204).

Yapılan çalışmalarda, sosyal sermayenin ekonomik büyümeyi doğrudan ve dolaylı olarak etkilediği tespit edilmiştir. Doğrudan etkiler, işlem maliyetlerinin azaltılması ve bu maliyetleri artıran dışsallıkların önlenmesiyle; dolaylı etkiler ise, beşeri sermaye, fiziksel sermaye gibi ekonomik büyümeye katkı yapan faktörleri etkileyerek ortaya çıkmaktadır (Koç ve Ata, 2012: 200; Yıldız ve Topuz, 2011: 210).

İtalya'nın Emilia-Romagna (E-R) bölgesinde uygulanan ekonomik kalkınma yaklaşımı, sosyal sermaye literatürüne referans olmuştur. Brusco (1982), Sabel (1981), Putnam (1993), Capecchi ve Pesce (1999), Harrison, Amin (1999) gibi yazarlar, E-R'nin kalkınmasında sosyal sermayenin önemini vurgulamışlar. Bölgedeki kalkınma, sosyal entegrasyon ve sosyal hizmetler ağı ile harmanlanmıştır (Rinaldi, 2002: 3, 15). Putnam et al. (1993) göre, bölgenin Rönesans'a kadar uzanan benzersiz işbirliği kültürü, ileri düzeyde sosyal sermayenin oluşmasına yol açmıştır (Hospers, 2004: 6). E-R'deki sosyal sermaye temelinde kurulan ve faaliyette bulunan ERVET Kalkınma Ajansı da, bölgenin kalkınmasına

önemli bir katkıda bulunmuştur (Çelik, 2015: 48).

Brusco (1982), E-R'nin bölgeye özgü kalkınma yaklaşımını "Emilian Modeli"; kalkınmadaki başarısını da, "Emilian Mucizesi" olarak adlandırmıştır. Model, E-R'nin sosyo-ekonomik kalkınmasının temel unsurlarını vurgulamaktadır (Rinaldi, 2002: 3). Bu unsurlar, yerel ekonomik, politik, kültürel ve sosyal değerler ile aktörler arası etkileşim ve işbirliğidir (Çetin, 2006: 76). Pflieger (2004) ise, Model'in başka yerlerde uygulanabilirliği sorgulayarak; Emilian Mucizesi'nin ancak, benzer beşeri ve sosyal sermaye ile ekonomik şartlara sahip bölgelerde gerçekleşebileceğini belirtmiştir.

Sosyal kalkınmada kurumsal yapı ve sivil toplum kuruluşları (STK'lar) çok önemlidir. STK'ların başlıca görevi, yerel talepler doğrultusunda "politika tasarım süreci"ne etki etmektir. Kamu kesimi, özel kesim ve STK'lardan oluşan yerel aktörler arasında işbirliğini geliştirmek ve kalkınmada sinerji yaratmak üzere kurumsal yapı olarak Bölgesel Kalkınma Ajansı (BKA) kurulmuştur (KB, 2012: 15).

2.2. Bölgesel Kalkınma Ajansı

Bölgesel Kalkınma Ajansı (BKA), içsel ve dışsal kaynaklara dayalı olarak yerel dinamiklerin öncülüğünde bölgesel kalkınmayı hızlandırmak üzere yönetim yaklaşımı⁵ temelinde kurulan ve yönetilen kamu kurumu niteliğindeki bir örgüttür (Çelik ve Yıldız, 2015: 1). Bölgesel kalkınmada bir "model" ("BKA Modeli") olarak kabul edilen BKA'ların ilk örneği, 1933 yılında ABD'de kurulan Tennessee Vadisi Yönetimi'dir (TVA). BKA'lar Avrupa'da, 1950'li yıllardan itibaren gündeme gelmiştir. Türkiye'de ise, AB'ye uyum sürecinde bölgesel politika alanında yapılan yasal ve kurumsal düzenlemeler çerçevesinde 2006-2009 döneminde kurulmuştur.

BKA'ların amacı, bölgesel kalkınmayı sağlamak ve bölgeler arası eşitsizlikleri azaltmaktır. EURADA'ya ("Avrupa BKA'lar Birliği") göre BKA'ların amaçları, üç grupta toplanabilir. Bunlar, ekonomik, çevresel ve sosyal amaçlar. Başka bir ifadeyle, bölgenin kalkınmasını sağlamak, çekiciliğini artırmak, sosyo-kültürel değerlerini korumak ve geliştirmektir (Kayasü vd., 2003: 9).

Ajanslar, yönetim bakımından ikili bir yapıya sahiptir. Birincisi, Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetleme Komitesi ve Genel Müdür gibi birimlerden oluşur. İkincisi ise, belli bir konuda yönetime danışmanlık yapmak üzere oluşturulan çalışma grupları veya komitelerdir (EURADA, 1999: 34).

BKA'ların finansman kaynakları, kamu kaynakları, özel fonlar ve hizmet gelirleri şeklinde üç grupta ele alınabilir. Bu kaynaklar, ulusal ve bölgesel yönetimlerin aktardığı ödenekler, uluslararası kuruluşlardan sağlanan fonlar ve sundukları hizmetlerden elde edilen gelirlerdir (Kayasü vd., 2003: 12-14, 21).

Başlıca faaliyetleri ise, bölgesel kalkınma stratejilerini hazırlamak, yerel aktörler arasında işbirliğini geliştirmek ve kalkınma fonlarını yönetmektir.

3. İZMİR KALKINMA AJANSI (İZKA)

İzmir, 4 milyon nüfusuyla Ege Bölgesi'nin en büyük ve en gelişmiş kentidir. Sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından İstanbul'un ve Ankara'nın ardından 3. sırada yer almaktadır (İZKA, 2010: 20-23).

İzmir'de, işletmelerin Ar-Ge desteklerinden faydalanma oranının düşük olduğu; dolayısıyla, bir

⁵ Yönetişim, kamu, özel ve sivil aktörlerin işbirliği yapmasıdır. Bu modelde herhangi bir aktör, karar verme sürecine egemen değildir. BKA'ların yönetiminde, "çok düzeyli yönetim modeli" esas alınmıştır (Dulupçu, 2006: 244-245).

“rehber”e (BKA) ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir (İZKA, 2012a: 32, 50; İZKA, 2012b: 21). İzmir Ticaret Odası (İTO), Türkiye’nin ilk kalkınma ajansı olan Ege Bölgesi Kalkınma Ajansı’nı (EBKA, 1993) kurmuştur. EBKA deneyiminin de etkisiyle İzmir’in kalkınmasını hızlandırmak için 2006 yılında İZKA kurulmuştur.

İZKA’nın temel amaçları şunlardır (İZKA, 2012c: 18):

- Yerel aktörler arasında işbirliğini geliştirmek.
- Bölgenin rekabet gücünü artırmak.
- Bölgenin sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak.

Vizyonu ise, Yenilikçi İzmir’dir (İZKA, 2012d: 30).

İZKA, İzmir’in kalkınmasına yönelik planlama ve yenilikçilik (kümelenme, yenilik ve ağ) faaliyetlerinde bulunmuştur (Çelik, 2015: 119). Planlama faaliyetleri ile İzmir’in kalkınmasına yönelik orta ve uzun vadeli 2009-2013 Bölge Planı, 2010-2013 Bölge Planı ve 2014-2023 Bölge Planı’nı hazırlamıştır. Planlarda, İzmir’in kalkınma eksenlerini, hedeflerini ve önceliklerini belirlemiştir (İZKA, 2012c: 30).

Yenilikçilik faaliyetleri kapsamında yerel kalkınmada kümelenme yaklaşımını benimsemiş; Kümelenme Stratejisi (2009) ve Yenilik Stratejisi (2012) geliştirmiştir. Türkiye’de BKA’lar arasında ilk olan bu stratejilerin temel amacı, Yenilikçi İzmir vizyonunu gerçekleştirmektir. Ayrıca, yerel aktörlerin ulusal ve küresel düzeyde işbirliğini geliştirmek için ECA, TCI Network, EU DRIVERS, ESMU, INSME, EURADA gibi küresel ağlara üye olmuş; (İZKA, 2012c: 30, 33, 35) Ege Üniversitesi ile işbirliğinde İzmir Kümelenme ve Yenilik Portalı’nı (www.izmirkumelenme.org) kurmuştur.

Türkiye’de en çok analiz edilen BKA’lardan biri olan İZKA’ya ilişkin başlıca çalışmalar, konularına göre, planlama ve kümelenme faaliyetleri ile etki analizi ve diğer şekilde tasnif edilerek, Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: İZKA'ya İlişkin Literatür Özeti

Konu	Yazarı	Amacı	Yöntemi*	Sonucu
Planlama Faaliyetleri	Aydoğdu (2010)	2009-2013 Bölgesel Gelişme Planı'nı incelemektir.	Anket	Planlama faaliyetlerinin etkinliği, yerel aktörlerin katılımı ile artacaktır.
	Akpınar (2010)	2010-2013 Bölge Planı'nı planlama yaklaşımı ile incelemektir.	Doküman Analizi	Plan, yönetim yaklaşımı temelinde yerel aktörlerle birlikte hazırlanmıştır.
	Burak (2011)	Planlama faaliyetlerini, 2010-2013 Bölge Planı'na göre incelemektir.	Doküman Analizi	BKA'lar, planlama sürecinde yalnızca "veri toplayan bir aktör"dür.
	Eldeniz (2011)	İZKA'nın performansını, 2010-2013 Bölge Planı'na göre belirlemektir.	Mülakat, Doküman Analizi	İZKA, planın koordinatörü, destekleyicisi ve katalizörüdür.
Kümelenme Faaliyetleri	Özdemir ve İneler (2009)	İZKA'nın kümelenme faaliyetlerini incelemektir.	Doküman Analizi	İZKA'nın kümelenme faaliyetleri örnek alınabilir.
	Haşar ve İneler (2011)	İZKA'nın kümelenme faaliyetlerini incelemektir.	Doküman Analizi	İZKA'nın kümelenme faaliyetleri örnek alınabilir.
	Günaydın (2013a)	İZKA'nın kümelenme faaliyetlerini incelemektir.	Doküman Analizi	İZKA'nın kümelenme faaliyetleri örnek alınabilir.
Etki Analizi	İZKA (2011)	MDP'lerin etkinliğini analiz etmektedir.	Anket	MDP'ler, kalkınmaya istihdam ve ciro artışı ile katkı yapmaktadır.
	İçen (2012)	İZKA'nın kırsal kalkınmaya katkısını tespit etmektedir.	Anket	İZKA, MDP ile kırsal kalkınmayı sağlamaktadır.
	Ersayın (2012)	MDP'lerin katkısallığını ortaya koymaktadır.	Anket	MDP'lerin % 50'sinin, kalkınmaya etkisi yoktur.
	Günaydın (2013b)	MDP'lerin kalkınmaya etkisini belirlemektir.	Doküman Analizi	MDP'ler, İzmir'in eğitim ve istihdam düzeyini artırmıştır.
Diğer	Çelik (2015)	İZKA'nın yenilikçilik faaliyetlerini ortaya koymaktadır.	Doküman ve Vaka Analizi, Mülakat, Anket	İZKA, ERVET ve SD ajansları gibi, kümelenme, yenilik ve ağ şeklinde yenilikçilik faaliyetlerinde bulunmuştur.
	Çelik (2016)	Kalkınma Kurulu'nun (KK) gündem belirleme faaliyetlerini analiz etmektedir.	Doküman Analizi	İZKA KK, İzmir'in kalkınmasına yönelik çeşitli gündemler belirlemiştir.

* Kimi çalışmalarda, yöntem belirtilmemiş olup; bu, yazar tarafından tespit edilmiştir.
Kaynak: Yazar tarafından geliştirilmiştir.

Tablo 1'e göre, Aydoğdu (2010), 2009-2013 Bölgesel Gelişme Planı'nı inceleyerek; planlama faaliyetlerinin etkinliğinin yerel aktörlerin katılımı ile artacağı sonucuna ulaşmıştır. Akpınar (2010), 2010-2013 Bölge Planı'nın hazırlık sürecinde 3 bin kişi ile görüşülmesinin, planın meşruiyetini ve sahiplenme düzeyini artırdığını tespit etmiştir. Burak (2011), 2010-2013 Bölge Planı'nın "mekan ve zaman boyutu" dikkate alınmadan, kısa vadeli olarak hazırlandığına kanaat getirmiştir. Eldeniz (2011), 2010-2013 İzmir Bölge Planı'nın yerel aktörlerle birlikte hazırlandığını; İZKA'nın, planın uygulayıcısı değil, koordinatörü, destekleyicisi ve katalizörü olduğunu tespit etmiştir.

Özdemir ve İneler (2009), Haşar ve İneler (2011) ile Günaydın (2013a), İZKA'nın kümelenme faaliyetlerini incelemişler. İZKA'nın İzmir'in öncü ve gelişen sektörlerinde kümelerin kurulmasına ve gelişmesine yönelik faaliyetlerini ortaya koyarak; bunların, BKA'lara örnek olabileceği sonucuna ulaşmışlar.

İZKA (2011), 2008 yılı KOBİ MDP ile desteklenen işletmelerden 73 tanesinin projelerini, ajans desteği olmasa da uygulayabileceğini tespit etmiştir. İçen (2012), İZKA'nın Tarım ve Kırsal Kalkınma MDP (2009) aracılığıyla kırsal kalkınmaya katkısını ortaya koymuştur. Ersayın (2012), İZKA'nın ve ÇKA'nın KOBİ'lere yönelik MDP'leri (2008) ile desteklediği projelerin yaklaşık % 50'sinin, bölgesel

kalkınmaya katkıda bulunmadığını tespit etmiştir. Günaydın (2013b), Sosyal Kalkınma MDP (2008) ve KOBİ MDP (2008) ile desteklenen projelerin İzmir'in eğitim ve istihdam düzeyini artırdığını belirlemiştir.

Çelik (2015), Avrupa'dan (ERVET, İtalya; SD, İrlanda) ve Türkiye'den (İZKA ÇKA) seçilmiş BKA'ların yenilikçilik faaliyetlerini analiz ederek; Türkiye'deki ajansların Avrupa deneyimleri ile benzer faaliyetler yürüttüğünü tespit etmiştir. Çelik (2016) ayrıca, İZKA Kalkınma Kurulu'nun (KK) İzmir'in kalkınmasına yönelik "gündem"ler belirlediğini ortaya koymuştur.

Bu çalışmada ise, İZKA, literatürdeki araştırmalardan farklı olarak "beşeri ve sosyal sermayenin gelişmesi", "dezavantajlı kesimlerin toplumla bütünleşmesi" ve "refah düzeyinin yükselmesi" kriterlerine göre sosyal kalkınmaya katkısı bakımından analiz edilmiştir.

Burada ilk olarak İZKA'nın Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı (2008); daha sonra bu MDP aracılığıyla desteklediği projelerin İzmir'in sosyal kalkınmasına katkısı ortaya konmuştur.

3.1. İzmir Kalkınma Ajansı'nın Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı (2008)

Türkiye'de 2006-2009 döneminde 26 tane BKA kurulmuştur. Bunlardan 14 tanesi, 2008-2014 döneminde sosyal kalkınma ile ilgili 32 tane Mali Destek Programı (MDP) hazırlamıştır. Söz konusu MDP'ler, Tablo 2'de özet olarak sunulmuştur.

Tablo 2: Türkiye'de BKA'ların Sosyal Kalkınmaya Yönelik Mali Destek Programları (2008-2014)

BKA *	MDP'nin** Adı	MDP'nin Amacı***	Bütçesi (TL)
İZKA	Sosyal Kalkınma (2008)	<i>Beşeri ve sosyal sermayenin geliştirilmesidir.</i>	11,7 milyon
ÇKA	Sosyal Kalkınma (2008)	<i>Sosyo-kültürel ve çevresel ortamın iyileştirilmesidir.</i>	2 milyon
	Sosyal Kalkınma (2009)	<i>Beşeri sermayenin ve kültürel değerlerin geliştirilmesidir.</i>	5 milyon
	Sosyal Kalkınma (2010)	<i>Sosyo-ekonomik uyumun sağlanmasıdır.</i>	12,5 milyon
	Göçle Gelen Nüfusun Sosyal ve İktisadi Uyumunun Sağlanması (2011)	<i>Göçmenlerin kente uyumunun sağlanması ve yaşadıkları çevrenin iyileştirilmesidir.</i>	6 milyon
	Kadın İstihdamının Artırılması ve Mesleki Eğitimi (2012)	<i>Kadınların toplumsal yaşama katılımının artırılmasıdır.</i>	5 milyon
İSTKA	Sosyal İçerme ve Toplumsal Bütünleşme Küçük Ölçekli Altyapı (2010)	<i>Sosyal dışlanmaya maruz kalan dezavantajlı grupların ekonomik ve sosyal hayata katılmasını sağlamaktır.</i>	15 milyon
	Engelsiz İstanbul (2011)	<i>Engellilerin toplumsal yaşama katılımını sağlamaktır.</i>	15 milyon
	Çocukların ve Gençlerin Girişimcilik, Beceri ve Geleceklerini Destekleme (2012)	<i>Çocukların ve gençlerin bilinçli, sağlıklı ve becerilerini geliştiren bireyler olarak toplumsal yaşama katılmasını sağlamaktır.</i>	25 milyon
	Sosyal İçermeye Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı (2012)	<i>Dezavantajlı grupların ekonomik ve sosyal hayata katılmasını artırılmasıdır.</i>	40 milyon
	Çocuklar ve Gençler (2014)	<i>Çocukların ve gençlerin bilişsel, fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişmesini sağlamaktır.</i>	25 milyon
DOĞAKA	Sosyal Kalkınma (2010) ****		2,5 milyon
	Sosyal Destek (2013)	<i>Yoksulluk, göç ve kentleşmeden kaynaklanan sosyal sorunları çözmek; dezavantajlı grupların toplumla bütünleşmesini sağlamaktır.</i>	7,7 milyon

GMKA	Sosyal Kalkınma (2011)	Bölgenin <i>sürdürülebilir sosyo-ekonomik kalkınmasını</i> sağlamak.	4,2 milyon
	Sosyal Kalkınma (2013)	Toplumun <i>yaşam kalitesinin</i> ve <i>refah düzeyinin</i> yükseltilmesidir.	5 milyon
	Sosyal Kalkınma (2014)	<i>Beşeri sermayenin</i> geliştirilmesi ve <i>refah düzeyinin</i> yükseltilmesidir.	3 milyon
İKA	Sosyal Kalkınma (2013)	Bölgede <i>beşeri ve sosyal sermayenin</i> geliştirilmesidir.	2,5 milyon
	Sosyal Gelişme Pilot Uygulamaları (2014)	<i>Toplumsal uyumun</i> artırılması ve <i>sosyal hizmetlerin</i> geliştirilmesidir.	2,5 milyon
ZAFER	Sosyal Kalkınma (2012)	Bölgenin sürdürülebilir ve <i>sosyal kalkınması</i> ile toplumsal gelişimini sağlamaktır.	9,8 milyon
ANKARA	Sosyal Kalkınma (2012)	<i>Çocuk, genç ve yaşlıların</i> sosyal bütünleşmesinin güçlendirilmesidir.	5 milyon
	Sosyal Kalkınma Altyapısının Güçlendirilmesi (2014)	Bireylere eşit ve kaliteli yaşam imkânı sunarak <i>sosyal bağların</i> güçlendirilmesidir.	10 milyon
BEBKA	Sosyal Kalkınma (2011)	<i>Engellilerin, kadınların ve yaşlıların</i> toplumla bütünleşmesidir.	2 milyon
	Sosyal Kalkınmaya Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı (2014)	Bölgenin hizmet altyapısını geliştirerek <i>dezavantajlı grupların</i> sosyal hayata katılımını artırmaktır.	10 milyon
MARKA	Sosyal Kalkınma Küçük Ölçekli Altyapı (2013)	Toplumda <i>fırsat eşitliğini</i> esas alan hizmetler geliştirerek bölgeyi yaşanabilir bir yer yapmaktır.	7,5 milyon
TRAKYA	Sosyo-Ekonomik Kalkınma (2011)	<i>Temel kamu hizmetlerinden</i> etkin bir şekilde yararlanılmasını sağlamaktır.	5,5 milyon
	Sosyo-Ekonomik Kalkınma (2012-2013)	Bölgenin <i>sosyo-ekonomik gelişme düzeyinin</i> artırılmasıdır.	3,5 milyon
	Sosyo-Ekonomik Kalkınma (2013-2014)	Bölgenin <i>sosyo-ekonomik gelişme düzeyinin</i> artırılmasıdır.	3 milyon
ORAN	Sosyal ve Kentsel Kalkınma (2014)	Bölgede <i>sosyal ve kentsel altyapıyı</i> geliştirmek; bölge içi gelişmişlik farkını azaltmaktır.	6,5 milyon
OKA	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi (2011)	<i>Kadın, genç, engelli ve kırsal alanda yaşayan bireylerin</i> beşeri sermayesini geliştirmektir.	3 milyon
	Dezavantajlı Gruplara Yönelik Sosyal İçerme (2013)	<i>Dezavantajlı grupların</i> fırsatlara erişiminin ve toplumsal bütünleşmesinin sağlanmasıdır.	2 milyon
BAKKA	Sosyal Kalkınma (2011)	Bireylerin <i>ekonomik ve sosyal hayata katılımını</i> sağlamak ve <i>refah düzeyini</i> yükseltmektir.	3 milyon
	Sosyal Kalkınma (2014)	Bireylerin <i>ekonomik ve sosyal hayata katılımını</i> sağlamak ve <i>refah düzeyini</i> yükseltmektir.	5 milyon

*: ÇKA, Çukurova Kalkınma Ajansı; İSTKA, İstanbul Kalkınma Ajansı; DOĞAKA, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı; GMKA, Güney Marmara Kalkınma Ajansı; İKA, İpekyolu Kalkınma Ajansı; Zafer Kalkınma Ajansı; Ankara Kalkınma Ajansı; BEBKA, Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansı; MARKA, Doğu Marmara Kalkınma Ajansı; TRAKYA, Trakya Kalkınma Ajansı; ORAN, Orta Anadolu Kalkınma Ajansı; OKA, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı; BAKKA, Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı.

** : Sosyal kalkınma ile doğrudan ve dolaylı ilgili olduğu düşünülen MDP'ler, yazar tarafından seçilmiştir.

*** : MDP'nin amacını vurguladığı düşünülen "anahtar kelime"ler, dikkate çekmesi için kalın ve eğik olarak yazar tarafından yazılmıştır.

**** : DOĞAKA'nın internet sitesinden, söz konusu MDP'ye erişim sağlanamamıştır.

Kaynak: Yazar tarafından geliştirilmiştir.

Tablo 2'ye göre, BKA'lar arasında sosyal kalkınma konusunda öncülüğü, pilot olarak 2006 yılında kurulan İZKA ve ÇKA yapmıştır. Sosyal Kalkınma MDP hazırlayan ajansların, daha ziyade iç göçlerin yoğunlaştığı bölgelerde kurulduğu görülmüştür. Bu ajanslar, İZKA, ÇKA, İSTKA, ANKARA ve GMKA'dır. ÇKA ve İSTKA, bu konuda 5 tane; GMKA ise, 3 tane MDP hazırlamıştır.

Sosyal kalkınma MDP'lerinin hedef kitesinde, kadın ve engellilerden oluşan dezavantajlı kesimler öne çıkmıştır. Bu MDP'lerin temel amaçları, bölgenin beşeri ve sosyal sermayesinin geliştirilmesini, refah düzeyinin yükseltilmesini ve dezavantajlı kesimlerin toplumla bütünleşmesini sağlamaktır.

BKA'lar, sosyal kalkınma MDP'lerine toplam 265,4 milyon TL⁶ kaynak ayırmıştır. Bunun önemli bir kısmını (189,4 milyon TL: % 71), İZKA, ÇKA, İSTKA, ANKARA ve GMKA tahsis etmiştir.

Sosyal kalkınmanın öncülerinden İZKA, bölge planlarında bu konuda “beşeri ve sosyal kalkınma”, “bölgesel iş ve işgücü stratejisi”, “göç sorunu ve yönetimi”, “dezavantajlı gruplar ve sosyal hizmetler”, “sosyo-kültürel zenginlik” alanlarına önem vermiştir (KB, 2012: 35). 2007-2008 İzmir Ön Bölgesel Gelişme Planı'nda belirlediği dört temel amaçtan biri, “insan kaynaklarının ve sosyal sermayenin geliştirilmesi”dir. Bu konuda 2008 yılında hazırladığı Sosyal Kalkınma MDP'nin amacı, “sürdürülebilir sosyo-ekonomik kalkınmayı desteklemek üzere insan kaynaklarını ve toplumsal sermayeyi geliştirmek ve yaşam kalitesini iyileştirmek”tir. Öncelikleri ise, şunlardır (İZKA, 2009c: 5):

- Bölgenin eğitim imkanlarının ve eğitim düzeyinin geliştirilmesi,
- İstihdam imkanlarının ve gelir getirici faaliyetlerin geliştirilmesi,
- Toplumun eğitim, beceri kazanma, sosyal uyum ve sosyal hizmet gibi faaliyetlere katılım düzeyinin artırılması,
- Sivil toplumun etkinliğinin ve katılımcılığının artırılmasıdır.

Yerel aktörler, Sosyal Kalkınma MDP'ye 234 tane proje ile başvuru yapmıştır. İZKA, bunlardan 66 tanesi ile sözleşme imzalamıştır. Bu projelerden 26 tanesi, Tablo 3'te sunulmuştur.

⁶ Bu tutar da, Türkiye'de BKA'ların sosyal kalkınmaya verdiği önemin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tablo 3. İZKA Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı (2008) İle Desteklenen Projelerden Örnekler

Projenin Adı *	Projenin Sahibi	Bütçesi (TL)
1001 Çocuk Yazar	Menderes İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	93 bin
Oyuncak Kütüphanesi	İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü	168 bin
Dil Köyü	Oğlanası İlköğretim Okulu	161 bin
İzci Işığında Çocuk ve Gençlerimiz	Menderes Özdere Ortaköy İlköğretim Okulu	78 bin
Çocuklarımızla Geleceğe Koşuyoruz	Ege Genç İşadamları Derneği	139 bin
Okullarda Uyuşturucu ve AIDS İle Mücadele Kulüplerinin Geliştirilmesi	AIDS İle Mücadele Derneği	49 bin
Güncel Sanat Kütüphanesi ve Sanatçı Arşivinin Yenilenmesi ve Geliştirilmesi	K2 Çağdaş Sanat Derneği	87 bin
Bozköy Sanat Köyü	Bozköy Kültür, Sanat ve Sosyal Gelişim Derneği	93 bin
Nar Taneleri Engelli Aktivite ve Akşam Bakım Merkezi	Narlidere Zihinsel Özürlüler Koruma ve Destekleme Derneği	148 bin
Otistik Kaynaştırma Öğrencilerinin Öğretmenlerinin Eğitimi	Otistik Çocukları Koruma ve Değerlendirme Derneği	55 bin
Genç Engellilerin Toplumsal Yaşamla Bütünleşmesi	Spina Bifida Derneği	48 bin
Sesime Kulak Verin	Devlet Tiyatroları Opera ve Balesi Çalışanları Vakfı	130 bin
Engelleri Aşmak El Açmamak	Buca Engelliler Derneği	111 bin
Montessori Çocuk Yaşam Evi	Karşıyaka Hasan Kaya İşitme Engelliler EÇEM ve Anaokulu	26 bin
Görme Özürlüler İçin Kabartma Basılı ve Türkçe Konuşan İmla Klavuzu	Türkiye Görme Özürlüler Kitaplığı Derneği	63 bin
Ortopedik Engellilerin Bilişim Teknolojileri Uzmanı Olması	Ege Çağdaş Eğitim Vakfı	158 bin
Engelli Değil Yelkenli	İzmir Çağdaş Özürlüler Yaşam Derneği	122 bin
Görme Engelli Rehabilitasyon Merkezi	Görmeyenler Kültür ve Birleşme Derneği İzmir Şubesi	139 bin
Dezavantajlı Çocuklara Dış Hekimliği Hizmeti Sunulması	İzmir İl Özel İdaresi Müdürlüğü	225 bin
Organik Oyuncak Üretimi	Bornova Belediyesi	137 bin
Geleceğin Kadınlarına Sahip Çıkalım	Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği	62 bin
İzmir'in Girişimci Kadınları	Ege Bölgesi Sanayi Odası (EBSO)	62 bin
Kentleşme Sürecinde Kadının Desteklenmesi	Bilinçli Toplum Geliştirme Derneği	72 bin
Kemalpaşa İlçesinde Kadınlarda Üreme Sağlığına Yönelik Risk Faktörleri	Kemalpaşa Kaymakamlığı Sağlık Grup Başkanlığı	67 bin
Selçuk Kadın Eğitim ve Gelişim Merkezi	İzmir Rotary Derneği	104 bin
Sayacı Kadınlar	Bornova Atatürk Kız Teknik ve Meslek Lisesi	75 bin

*: Projenin adında hedef kitlesini belirten kelime(ler), belirgin olması için yazar tarafından kalın ve eğik olarak yazılmıştır.
Kaynak: <http://www.izka.org.tr/files/SKIDegerlendirmelSonuclari.pdf> 'den yararlanılarak geliştirilmiştir.

Tablo 3'teki projelerin hedef kitlesi, kadınlar ve engellilerden oluşan dezavantajlı kesimler ile çocuklardır. Projelerin temel amacı, bu kesimlerin toplumla bütünleşmesini sağlamak, yaşam kalitesini ve eğitim düzeyini artırmaktır. Yararlanıcıları, kar amacı gütmeyen yerel yönetimler, sivil toplum kurumları ve kamu kurumlarıdır. Sosyal Kalkınma MDP kapsamında “organik oyuncak üretimi”, “otistiklerin eğitimi”, “sanat köyü”, “çocuk yazarlar”, “oyuncak kütüphanesi” gibi projeler uygulanmış; birçok yeni “merkez” kurulmuş; bazı alanlarda, bölgesel ve ulusal düzeyde “ilk”ler gerçekleştirilmiştir ([3]⁷; İZKA, 2009b: 56-57).

Sosyal Kalkınma MDP'de ayrıca, projelerin performansını ölçmek için bazı göstergeler belirlenmiştir. Bunlar, Tablo 4'te özet olarak sunulmuştur.

⁷ İnternette yapılan alıntıların kaynakları (adresleri), kaynakçada belirtilmiş olup; metin içinde çok fazla yer kapladığı ve metnin bütünlüğünü bozduğu için bu şekilde ([]) gösterilmiştir.

Tablo 4: İZKA Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı'na (2008) İlişkin Örnek Performans Göstergeleri

İstihdam	Eğitim	Diğer
Geçici/Sürekli Çalışan Sayısı	Eğitilen Kişi/Engelli/Kadın/Genç Sayısı	Gazete, Radyo/TV
Geçici/Sürekli Çalışan Engelli Sayısı	Seminere Katılan Kadın/Erkek Sayısı	Yayın ve Broşür Sayısı
Geçici/Sürekli Çalışan Kadın Sayısı	Danışmanlık Hizmeti Alan Kişi Sayısı	Yapılan Anket Sayısı
Geçici/Sürekli Çalışan Genç Sayısı	Uygulanan Yeni Eğitim Metotlarının Sayısı	

Kaynak: İZKA, 2009c: 56'dan yararlanılarak yazar tarafından geliştirilmiştir.

Tablo 4'e göre, projelerin performansı, esas itibarıyla istihdam ve eğitim göstergeleri bakımından değerlendirilmiştir. Bu göstergeler ayrıca, genç, engelli, kadın bakımından alt düzeyde belirlenmiştir. Diğer göstergeler ise, projelerin tanınırlığını ölçmek için geliştirilmiştir.

3.2. İzmir Kalkınma Ajansı'nın Sosyal Kalkınmaya Katkısı

İZKA'nın sosyal kalkınmaya katkısı, bu çalışmada geliştirilen şu kriterlere göre, Tablo 3'ten seçilen örnek projeler çerçevesinde ortaya konmuştur:

Projenin,

- İzmir'in eğitim ve/veya istihdam düzeyi ile toplumun sosyal hizmetlere katılım düzeyini artırması.
- Sivil toplum kurumlarının (STK) katılımını artırması.
- Kadınlar, engelliler ve çocuklardan birine yönelik olması.
- Bölgesel ve/veya ulusal düzeyde ilk proje olması.
- Paydaşların işbirliğinde (yönetişim yaklaşımı) uygulanması.

Projeler ayrıca, Tablo 4'teki performans göstergelerine göre değerlendirilmiştir.

Yukarıdaki kriterlere göre, şu üç proje seçilmiştir: Çocuklara yönelik olarak geliştirilen 1001 Çocuk Yazar Projesi, engellilere yönelik Nar Taneleri Engelli Aktivite ve Akşam Bakım Merkezi Projesi ve kadınlara yönelik Organik Oyuncak Üretimi Projesi.

3.2.1. 1001 Çocuk Yazar Projesi (2008)

Proje, öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazma becerilerini geliştirerek başarı düzeylerini artırmak için hazırlanmıştır. Amacı, "yazma öğretimi"nde çağdaş yöntemler kullanarak, "geleceğin yazarları"ni yetiştirmektir. Hedefleri ise,

- 80 öğretmene "sürece dayalı yazma yöntemi" eğitimi verilerek, "yazarlık öğretimi" konusunda becerilerinin geliştirilmesi,
- İlköğretim 1.-8. sınıflarında 1.000 öğrencinin sürece dayalı yazma yöntemi ile kitap yazmasının sağlanması,
- Kitapların sergilenmesi için Çocuk Yazarlar Kütüphanesi ile Çocuk Yazarlar Sanal Kütüphanesi'nin kurulması,
- Kitapların tanıtımı için imza günü etkinliğinin düzenlenmesidir.

Menderes İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün (MEM) geliştirdiği proje, Ege Üniversitesi (EÜ) Eğitim Fakültesi ve Özel İzmir SEV İlköğretim Okulu'nun işbirliğinde yürütülmüştür [4]. Menderes Kaymakamlığı ve Menderes Belediyesi de, projeye iştirakçi olarak katılmıştır.

MEM Şube Müdürü M. E. Bakay, projenin koordinatörlüğünü yapmıştır. EÜ, çocuk yazarların kitaplarının yer aldığı bir sanal kütüphane kurmuştur. SEV İlköğretim Okulu, gönüllü öğretmenleri ile projeyi desteklemiştir. Menderes Belediyesi, imza günü etkinliği için kapalı pazar yerini tahsis etmiştir.

İZKA, bütçesi 93 bin TL olan projeye % 75 oranında destek vermiştir. Bütçenin kalan kısmını da, Menderes Kaymakamlığı karşılamıştır.

Proje ile şu faaliyetler yürütülmüştür (İZKA, 2009b: 83; ERG, 2011: 34; MK, 2012; [5]; ⁸):

- Yazarlık öğretimi eğitimi vermek üzere Türkçe, Edebiyat ve Sınıf öğretmenleri seçilmiştir.
- MEM'de görevli 60 tane öğretmen ile SEV İlköğretim Okulu'ndan 20 tane gönüllü öğretmene, uzman eğitimciler tarafından beş ay boyunca, haftada 2'şer saat süreyle sürece dayalı yazma yöntemi eğitimi verilmiştir. Böylece öğretmenlerin, yazarlık öğretimi becerileri geliştirilmiş; bunu, öğrencilerine uygulamaları sağlanmıştır.
- Öğretmenlere, Hizmet İçi Eğitim Katılım Sertifikası verilmiştir.
- Alsancak Tren Garı'nda toplanan 1.423 tane çocuk yazar, öğretmenlerin rehberliğinde telif hakkına sahip oldukları ISBN numaralı ve resimli birer öykü kitabı yazmıştır.
- Kitapların 50'şer tane baskısı yapılmıştır.
- Çocuk yazarlar, Alsancak Tren Garı'nda ve kapalı pazar yerinde düzenlenen imza günü etkinliklerinde kitaplarını imzalamışlar.
- Çocuk yazarlar, "aynı anda kendi kitaplarını imzalayan en kalabalık yazar grubu" kategorisinde Guinness Rekorlar Kitabı'na kayıt edilmiştir.
- Kitaplar, Çocuk Yazarlar Kütüphanesi ile Çocuk Yazarlar Sanal Kütüphanesi'nde sergilenmiş; TÜYAP Kitap Fuarı'nda tanıtılmış; <http://binbircocukyazar.org> sitesinde paylaşılmıştır.
- Projenin etkinlikleri, facebook sayfasından paylaşılmıştır.

Projenin performansı, Tablo 5'te sunulan göstergelere göre değerlendirilebilir.

Tablo 5: "Çocuk Yazarlar" Projesi'nin Performans Değerlendirmesi

Performans Göstergesi		Gerçekleşen
Eğitim	Eğitilen Kişi Sayısı	186 tane öğretmen
	Eğitilen Öğrenci Sayısı	2.240 tane öğrenci
	Eğitimin (öğretmen) Süresi	5 ay boyunca haftada 2'şer saat süreli yazarlık öğretimi kursu
	Uygulanan Yeni Eğitim Metodu Sayısı	2 tane (sürece dayalı yazma yöntemi ve yazarlık öğretimi)
Tanıtım	Fuarlara Katılma	TÜYAP Kitap Fuarı
	Kütüphanede Sergileme	Çocuk Yazarlar Kütüphanesi ve Çocuk Yazarlar Sanal Kütüphanesi
	İmza Günü Düzenleme	Alsancak Tren Garı'nda ve kapalı pazar yerinde düzenlenmesi
	Rekor Denemesi	Guinness'e kabul edilmiştir.
	Kitapların Basılması	Kitapların 50'şer tane baskısı yapılmıştır.
	Konferans	Proje, Eğitimde İyi Örnekler Konferansı'nda sunulmuştur.
	Ödül	Proje, Altın Sofra İyilik Projesi ödülüne layık görülmüştür.
	Yaygınlaşma	Proje, Menderes'in yanısıra Gaziemir (İzmir), Antalya, Çanakkale ve Ankara'da toplam 60 tane okulda uygulanmıştır.

Kaynak: Yazar tarafından geliştirilmiştir.

Tablo 5'e göre projenin performansını, eğitim ve tanıtım kriterleri ile değerlendirecek olursak;

- Eğitim:
 - ✓ Proje, 60 tane okulda gerçekleştirilmiştir.
 - ✓ Proje kapsamında 186 tane öğretmene, sürece dayalı yazma yöntemi ve yazarlık öğretimi kursu verilmiştir.
 - ✓ Öğretmenler, sürece dayalı yazma yöntemini, toplam 2.240 öğrenciye öğretmiştir.
 - ✓ Proje kapsamında 2009-2010, 2010-2011 ve 2011-2012 eğitim-öğretim yıllarında sırasıyla 1.423, 574 ve 243 tane öğrenci (toplam 2.240 öğrenci), kitabını yazmıştır.

⁸ Projenin koordinatörü Bakay ile 2015 yılı Temmuz ayında e-posta aracılığıyla iletişim kurulmuş; projenin faaliyetleri ve sonuçları hakkında bilgi alınmıştır.

- ✓ Projenin 2015-2016 Eğitim ve Öğretim Yılı'nda Bornova Milli Eğitim Müdürlüğü'nün işbirliğinde 5.000 öğrenci ile yapılması planlanmıştır.
- Tanıtım:
 - ✓ Çocuk yazarlar ile imza günü etkinlikleri düzenlenmiştir.
 - ✓ Çocuk yazarlar, Guinness Rekorlar Kitabı'na geçmiştir.
 - ✓ Projenin çıktıları olan kitaplar, kütüphanelerde ve fuarda sergilenmiştir.
 - ✓ Proje, Eğitimde İyi Örnekler Konferansı'nda sunuma layık görülmüştür. Ayrıca, talep üzerine İstanbul, Antalya ve Isparta'da sunulmuştur.
 - ✓ Projeye, bir yarışmada Altın Sofra İyilik Projesi ödülü verilmiştir.
 - ✓ Proje, Menderes dışında Gaziemir (İzmir), Antalya, Çanakkale ve Ankara'da birçok özel ve devlet okulunda uygulanmıştır.
- Genel Değerlendirme:
 - ✓ Proje, paydaşların işbirliğinde (yönetişim) uygulanmıştır.
 - ✓ Proje, hedefleri (80 öğretmen ve 1.001 öğrenci) aşılarak gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında 186 tane öğretmene kurslar verilmiş; 2.240 tane çocuk yazar yetiştirilmiştir.
 - ✓ Kitaplarında başlarından geçen veya hayal ettikleri olaylardan esinlenerek öykülerini yazan öğrenciler, yaratıcı yönlerini geliştirmişler. Dolayısıyla, çocuk yazarlar, İzmir'de “yaratıcı sınıf”ın⁹ geliştirilmesi yönünde önemli bir adımdır.
 - ✓ Yazarlık öğretimi ile öğretmenlerin; dolayısıyla öğrencilerin, beşeri ve sosyal sermayeleri geliştirilmiştir.
 - ✓ Proje, küresel boyutta (“Guinness”) tanınmıştır.
 - ✓ Proje, 4 yıl boyunca (sürdürülebilirlik) uygulanmıştır.
 - ✓ Proje, çocukların beşeri ve sosyal sermayesini geliştirmeye yönelik yeni etkinliklerin düzenlenmesine yol açmıştır. “Proje gerçekleştirme yeteneği” gelişen MEM, öğrencilerin kendilerini “yaz”arak ifade ettiği Çocuk Yazarlar Projesi'nden sonra bu kez “söz”lerle anlattığı Çocuk Meddahlar Projesi'ni uygulamıştır. İlköğretim 4.-8. sınıflarından 57 tane öğrenci, gün boyunca 1.600 öğrenciye 10 farklı salonda hikayelerini anlatmıştır. Çocuk Meddahlar, Hacivat, Karagöz, İbiş, Pişekar gibi geleneksel Türk tiyatrosunun en ünlü meddahları gibi büyük bir özgüvenle sahne almışlar.
 - ✓ İZKA, proje aracılığıyla Sosyal Kalkınma MDP'nin “bölgenin eğitim düzeyinin geliştirilmesi” ve bireylerin “beceri kazanma”sı önceliklerini gerçekleştirmiştir.

3.2.2. Nar Taneleri Engelli Aktivite ve Akşam Bakım Merkezi Projesi (2008)

Engelli bireylere sahip ailelerin en önemli sorunlarından biri, kendilerine zaman ayıramamasıdır. Bu aileler, herhangi bir sosyal faaliyete katılmadıkları için “engelli” hale gelmektedir. Bu durum, çift arasında sosyal ve psikolojik sorunların yanısıra parçalanmışlık, boşanma gibi olaylara da yol açmaktadır

⁹ Yaratıcı sınıf, bir bölgedeki insan sermayesinin varlığını ve yoğunluğunu ifade etmektedir. Genel olarak lisans ve lisansüstü eğitim almış kişileri kapsamaktadır (Kumral, 2010: 315). Burada yaratıcı sınıf kavramı, proje kapsamında yazma yeteneklerini geliştiren ve yaratıcı zekalarını kullanarak kitaplarını yazan çocuk yazarları belirtmek için kullanılmıştır.

([6]; [7]). Ailelerin, engelli çocuklarını kısa süreli bırakabilecekleri yerleri olmadığı için bu konuda bir merkez kurulmasına yönelik proje hazırlanmıştır. Projenin amacı, engellilerin ailelerine “boş zaman” yaratılması ve engelli bireylerin “engel-siz”ler ile uyum içinde yaşamayı öğrenmesidir. Bu amaçla “engelli akşam bakım merkezi”nin kurulması hedeflenmiştir.

Projenin “fikir babası”, bu alanda birçok yenilikçi proje gerçekleştiren Narlıdere Zihinsel Özürlüleri Koruma ve Destekleme Derneği Başkanı A. B. Toker'dir. Proje, “Zihinsel Özürlüler Derneği”, Narlıdere Belediyesi, Nar Taneleri Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, İzmir Valiliği Engelliler Merkezi ve Dokuz Eylül Üniversitesi (DEÜ) Hemşirelik Yüksekokulu'nun işbirliğinde yürütülmüştür [6]. Projeye, DEÜ Spor Bölümü de destek vermiştir.

“Özürlüler Derneği”, projenin koordinatörlüğünü yapmıştır. Narlıdere Belediyesi, Limanreis Mahallesi'ndeki 2 katlı villasını merkez için tahsis etmiştir. DEÜ öğretim üyeleri, merkezdeki bakıcı anneleri eğitmiş; son sınıf öğrencileri de, engellilere hizmet vermiştir. “Nar Taneleri” (2005) ise, engellilere tedavi hizmeti vermiş; üretim sürecine katılmalarını sağlamıştır.

Projenin bütçesi, 148 bin TL'dir. Bunun % 75'ini İZKA karşılamıştır.

Proje kapsamında yapılan faaliyetler şunlardır ([7]; İZKA, 2009a: 56-57; İZKA, 2009b: 88; ¹⁰):

- İZKA tarafından en başarılı sosyal kalkınma projesi olarak seçilen proje kapsamında Limanreis Mahallesi'ndeki bina restore edilerek, 20-25 kişi kapasiteli “Engelli Akşam Bakım Merkezi” (2009) açılmıştır. Merkez, Türkiye'de ilk olma özelliğine sahiptir.
- Merkezin kullanım alanı, yakınındaki 1.500 metrekarelik arsa spor sahası yapılarak artırılmıştır.
- Haftada 7 gün faaliyet gösteren merkez, Cuma ve Cumartesi günleri saat 24'e; diğer günlerde ise, 22'ye kadar açıktır.
- Merkezde, zihinsel engellilerin yanısıra bedensel engellilere ve otizmli bireylere de, ücretsiz akşam bakım hizmeti sunulmaktadır.
- Bakım hizmeti, bakıcı anneler, DEÜ'nün öğrencileri ve uzmanlar nezaretinde verilmektedir.
- Merkezden yararlanan engelli sayısı zaman içinde artmıştır. Yararlanıcı sayısı yıllar itibariyle şöyledir: 2010 yılında 45 kişi; 2011'de 62; 2012'de 78; 2013'de 89 ve 2014 yılında ise 110 kişi.
- Merkezde engelliler, gündüzleri resim, müzik, tiyatro, drama, el sanatları, takı tasarımı, nikah şekeri, seramik, mum ve sabun imalatı gibi etkinliklere katılmaktadır. Böylece hem eğlenmekte hem de mal üretmektedir.
- Merkezde çocukların ürettiği ürünler, yılda iki kez düzenlenen kermes vb. etkinliklerde satılmaktadır. Elde edilen gelirin bir kısmı, malzeme alımında kullanılırken; kalanı da, çocuklara harçlık olarak verilmektedir.
- Merkezde, engellilerin toplumla bütünleşmesi ve sorunları hakkında farkındalık yaratmak için onların “çalıştığı” halka açık bir “Engel-siz Kafe” açılmıştır.

¹⁰ Projenin koordinatörü ve “Narlıdere Zihinsel Özürlüler Derneği” başkanı Toker ile 2015 yılı Temmuz ayında e-posta aracılığıyla iletişim kurulmuş; proje hakkında bilgi alınmıştır.

- Çevre okullardan öğrenciler, belli günlerde merkeze gelerek, engellilerin faaliyetlerine katılmakta; onlarla kaynaşarak sosyalleşmelerine katkıda bulunmaktadır.
- Engelliler için haftanın üç günü Narlıdere Spor Salonu’nda spor etkinlikleri; yaz aylarında, Narlıdere Olimpik Yüzme Havuzu’nda yüzme kursları; bahçede ise, film gösterimleri düzenlenmektedir.
- Merkez bünyesinde Nar Taneleri Gençlik ve Spor Kulübü kurulmuştur. Ancak, Spor Bakanlığı’ndan henüz izin alınmadığı için yarışmalara katılım sağlanamamıştır.

Projenin performans değerlendirmesi, Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6: “Nar Taneleri” Projesinin Performans Değerlendirmesi

Performans Göstergesi	Gerçekleşen	
Eğitim	Eğitilen Engelli Sayısı	2014 yılı itibarıyla 110 tane engelli
	Eğitilen Kadın Sayısı (Bakıcı anne)	*
	Eğitilen Genç Sayısı (DEÜ öğrencileri)	*
İstihdam	Geçici/Sürekli Çalışan Kadın Sayısı	* (Bakıcı anne)
	Sürekli Çalışan Genç Sayısı	*
Diğer	Spor Etkinlikleri	Narlıdere Spor Salonu’da haftada üç gün
	Yüzme Kursu	Narlıdere Olimpik Yüzme Havuzu’nda
	Film Gösterimi	Merkezin bahçesinde
	Spor Kulübü	Nar Taneleri Gençlik ve Spor Kulübü
	TV Programı	5N 1K (“Fark Yaratanlar”)
	Yaygınlaşma	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

*: Bu konuda “veri” temin edilememiştir.

Kaynak: Yazar tarafından geliştirilmiştir.

Projenin performansını, eğitim, istihdam ve diğer kriterlere göre değerlendirecek olursak:

- Eğitim:
 - ✓ DEÜ, merkezdeki bakıcı anneleri eğitmiştir.
 - ✓ Merkezde, engellilere çeşitli eğitimler ve kurslar verilmiştir.
- İstihdam:
 - ✓ Merkezde bakıcı anneler istihdam edilmiştir.
- Diğer:
 - ✓ Engellilere yönelik spor etkinlikleri, yüzme kursları ve film gösterimleri düzenlenmiştir. Ayrıca, spor kulübü kurulmuştur.
 - ✓ Merkez, televizyon programlarına konu olmuştur. 5N 1K programında, “Fark Yaratanlar” olarak yer almıştır (bkz.: youtube: Ahmet Besim Toker). Ayrıca, İZKA tarafından Ege TV’de 1 saat süreyle tanıtılmıştır.
 - ✓ Proje için çok sayıda kişi ve kurum, dernek ile iletişim kurmuş; merkezi ziyaret etmiş ve bilgi almıştır. Ayrıca, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu İzmir İl Müdürlüğü, benzer bir projeyi uygulamayı tasarlamıştır.
- Genel Değerlendirme:
 - ✓ Proje, paydaşların işbirliğinde (yönetişim) uygulanmıştır.
 - ✓ Proje başarıyla gerçekleştirilmiş; hedeflerine ulaşılmıştır.
 - ✓ Dernek, proje kapsamında kurulan merkez ile hizmet zincirine bir yenisini eklemiştir.

hizmetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamış ve etkinliğini artırmıştır.

- ✓ Mesleki ve kültürel etkinlikler düzenlenerek engellilerin beşeri ve sosyal sermayesi geliştirilmiş; “engel-siz bireyler” ile (toplum) bütünleşmesi sağlanmış; sorunları hakkında farkındalık yaratılmıştır.
- ✓ Merkez, engellilerin ailelerine boş zaman yaratarak sosyal yaşama katılmalarını sağlamış; “engel”li olmalarını önlemiş ve aile bağlarını güçlendirmiştir.
- ✓ İZKA, proje aracılığıyla Sosyal Kalkınma MDP'nin “STK'ların etkinliğinin ve katılımcılığının artırılması” ve toplumda “sosyal uyum ile sosyal hizmetlere katılım düzeyinin artırılması” önceliklerini gerçekleştirmiştir.

3.2.3. Organik Oyuncak Üretimi Projesi (2008)

Türkiye, organik ürün ihracatında dünyada ilk üç ülkeden biridir. Türkiye’de incir ve üzüm ile organik tarımı başlatan İzmir, “organik tarım başkenti” olarak kabul edilmektedir. İzmir, çocukların sağlığı için önemli olan organik oyuncak üretiminde de Türkiye’de öncülük etmiştir. Özellikle bebekler, diş çıkarma ve sonraki dönemlerinde buldukları her şeyi ağızlarına almaktadır. Bu nedenle sağlık açısından zararlı kimyasal maddeler içermeyen oyuncakların üretimi gündeme gelmiştir (BB: 9).

Türkiye Tekstil, Hazır Giyim, Deri Sanayi, Teknoloji ve Tasarım Araştırma Geliştirme Vakfı (TARGEV), İzmir’in dezavantajlı bölgelerindeki kadınların mesleki becerilerini geliştirmek ve istihdam edilmesine/iş bulmasına katkıda bulunmak için 2005 yılında bir proje hazırlamıştır. Maddi yetersizlik nedeniyle uygulanamayan proje, İZKA’nın Sosyal Kalkınma MDP’si (2008) gündeme gelince gerçekleştirilmek üzere Bornova Belediyesi’ne teklif edilmiştir (BB: 7).

Projenin, kadınlara ve organik üretime yönelik iki amacı vardır. Bunlar;

- Dezavantajlı bölgelerde 18-45 yaşlarında, eğitim ve gelir düzeyi düşük, işsiz 60 tane kadına organik oyuncak üretimi eğitimi verilerek, istihdam edilmesini ve işini kurmasını sağlamaktır.
- Türkiye’nin organik tekstil ve hazır giyim sektöründe küresel rekabet gücünü ve organik ürün üretim payını artırmaktır¹¹.

TARGEV’in geliştirdiği ve Bornova Belediyesi’nin öncülük ettiği proje, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği’nin (ÇYDD) katkılarıyla gerçekleştirilmiştir. İzmir İl Özel İdaresi, Ekolojik Tarım Organizasyon Derneği (ETO), TEMA Vakfı, Simay Oyuncak, Lana Natural Wear ve Ege İhracatçı Birlikleri (EİB) ise, projeye iştirakçi olarak katılmışlar.

Proje kapsamında Bornova Belediyesi, 30 kişilik bir çalışma atölyesi kurmuştur. ÇYDD, hedef gruba ulaşılmasını sağlamıştır. TARGEV, makine ve ekipman sağlamış; danışmanlık ve eğitim desteği vermiş; OE/GOTS sertifikası alarak oyuncakları pazarlamıştır. Simay Oyuncak, kadınların eğitiminden sorumlu olmuş; 3 kadını da istihdam etmiştir. Alman firması Lana Natural Wear ve EİB, oyuncakları yurtdışında pazarlamıştır. İzmir İl Özel İdaresi, 27 kadına dikiş makinesi hediye etmiştir. ETO ve TEMA Vakfı da, projenin tanınırlığına destek vermişler.

TARGEV’in temsilcisi N. Kılıç, projenin koordinatörlüğünü yapmıştır. Ayrıca eğitmenler,

¹¹ Projenin performans göstergesi bakımından bu konuda herhangi bir “bilgi”ye (veri) ulaşılamamıştır.

eğitim danışmanı, eğitim koordinatörü ve Bornova Belediyesi çalışanları da, projede gönüllü olarak görev almışlar.

Maliyeti 137 bin TL olan projenin % 75'ini İZKA; kalanını da, Bornova Belediyesi karşılamıştır.

Projenin faaliyetleri¹², hazırlık süreci ve uygulama süreci şeklinde iki aşamada ele alınabilir. Bu aşamalar, Tablo 7'de özet olarak sunulmuştur.

Tablo 7: Organik Oyuncak Üretimi Projesi'nin Faaliyetleri

Süreç	Faaliyetler	Aşamalar
I. Hazırlık Süreci	A. Kurulların Oluşturulması	Proje Ekibi'nin kurulması.
		Yürütücü Kurul'un kurulması.
		Seçici Kurul'un kurulması.
	B. Kursiyerlerin Seçilmesi	Kadınların dezavantajlarına puan (% 60) verilmesi.
		Mülakat yapılması (% 40).
	C. Kursiyer Listelerinin Oluşturulması	30'ar kişilik 2 kursiyer grubunun oluşturulması.
		10'ar kişilik yedek gruplar oluşturulması.
		Listelerin projenin internet sitesinde yayınlanması.
D. Kurs Programının Hazırlanması	Programın yaygın eğitim programı olarak önerilmesi.	
	Programın müfredat olarak kabul edilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) önerilmesi.	
II. Uygulama Süreci	E. Kurslar ve Eğitimler	1 ay süreli dikiş ön eğitimi kursu.
		2 ay süreli organik oyuncak üretimi kursu.
		Kişisel gelişim eğitimleri.
	F. Sınavlar	Teori sınavı.
		Uygulama sınavı.
		Yetiştirme kursu (gerek duyulursa).
	G. Üretim	Organik oyuncakların üretilmesi.
	H. Tanıtım ve Satış	Organik Pazar'ın kurulması.
		Kitap ve broşür basılması; internet portalı kurulması.
		Dünya Organik Ticaret Fuarı'na (2010) katılım sağlanması.

Kaynak: [8]; İZKA, 2009a: 40-41; İZKA, 2009b: 102; BB (1)'den yararlanılarak yazar tarafından geliştirilmiştir.

Tablo 7'ye göre, projenin hazırlık ve uygulama sürecinde yapılan faaliyetler şunlardır:

- Hazırlık Süreci:
 - ✓ Proje ortaklarından bir proje ekibi ve yürütücü kurul oluşturulmuş; paydaşlar arasında işbölümü yapılmıştır.
 - ✓ Kursiyerler, başvuru yapan 181 kadın arasından iki aşamada seçilmiştir. Önce kadınların dezavantajlarına puan (% 60) verilmiş; daha sonra, oluşturulan seçici kurul tarafından mülakat (% 40) yapılmıştır.
 - ✓ Mülakatlar sonucunda 30'ar kişilik iki grup asil ve 10'ar kişilik yedek listeler oluşturulmuştur. Bu listeler, internet sitesinde yayınlanmıştır.
 - ✓ Kurslar, hazırlanan eğitim programına göre yapılmıştır. Ön atölye eğitimini ve organik oyuncak dikim eğitimini içeren program, yaygın eğitim programı olması için İl Mesleki Eğitim Kurulu'na önerilmiştir.
- Uygulama Süreci:
 - ✓ Kadınlara bir ay süreyle dikiş ön eğitimi kursu; iki ay da, organik oyuncak üretimi kursu verilmiştir.

¹² Projenin faaliyetleri hakkında bilgi almak için projenin yürütücüsü Bornova Belediyesi ile 2015 yılı Temmuz ayında telefon ve e-posta aracılığıyla iletişim kurulmaya çalışılmış; ancak, bir sonuç alınamamıştır.

- ✓ Kursların sonunda teori ve uygulama sınavı yapılmıştır.
- ✓ Kadınlara, istihdam, sosyal bilinçlilik, girişimcilik, kooperatifçilik, aile sağlığı, çevre bilinci ve organik üretim konularında kişisel gelişim eğitimleri verilmiştir.

Projenin performans değerlendirmesi, Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8: Organik Oyuncak Üretimi Projesi'nin Performans Değerlendirmesi

Performans Göstergesi	Gerçekleşen	
Eğitim	Eğitilen Kadın Sayısı	60 tane kadın
	Seminer (Kurs) Sayısı	2 tane (dikiş ön eğitimi kursu ve organik oyuncak üretimi kursu)
	Basılan Eğitim Kitapçığı	100 adet
	Uygulanan Yeni Eğitim Metodu Sayısı	1 adet (yaygın eğitim programı)
İstihdam	Geçici Çalışan Kadın Sayısı	4 kadın
	İşe Yerleştirilen Kadın Sayısı	3 kadın
	İşini Kuran Kadın Sayısı	5 kadın
Tanıtım	Gazete Haberi- Radyo/TV Haberi	46 adet- 4 adet
	Broşür Sayısı- Afiş Sayısı	15.000 adet - 500 adet
	Proje Sonuç Kitabı	2.000 adet
	Üretilen Organik Oyuncak Sayısı	Yaklaşık 1.000 adet
	Organik Pazar	Bornova Belediyesi kurmuştur.
	Fuar	Dünya Organik Ticaret Fuarı (Almanya, 2010)
Yaygınlaşma	Şanlıurfa'da yaygın eğitim kursu açılmıştır.	

Kaynak: Yazar tarafından geliştirilmiştir.

Tablo 8'e göre projenin performansını, eğitim, istihdam ve tanıtım kriterleri ile değerlendirmek gerekirse;

- Eğitim:
 - ✓ Proje kapsamında hazırlanan eğitim programı, Türkiye'de alanında ilk olma özelliğine sahiptir. Program, MEB Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) tarafından yaygın eğitim programı olarak kabul edilmiştir.
 - ✓ Dezavantajlı kadınlara istihdam fırsatı sağlamak üzere ücretsiz eğitim altyapısı (çalışma atölyesi) kurulmuştur.
 - ✓ Kurslara katılan 60 tane kadına sertifika verilmiştir.
- İstihdam:
 - ✓ Bornova Belediyesi, kurslarda başarılı olan 27 kadına dikiş makinesi hediye etmiştir. Böylece kursiyerlerden 4 kadın, evinde oyuncak üretmeye; 1 kadın da, işyerinde oyuncak tiyatro kıyafetleri dikmeye başlamıştır. 3 kadın ise, SİMAY Oyuncak'ta istihdam edilmiştir.
 - ✓ Kadınların istihdamı için kooperatifleşme çalışmaları başlatılmıştır.
- Tanıtım:
 - ✓ Proje kapsamında yaklaşık 1.000 adet organik oyuncak üretilmiştir. Dolayısıyla, çocuklar için sağlıklı oyuncakların temin edilmesi kolaylaşmıştır.
 - ✓ Bornova Belediyesi, üretilen oyuncakların satılması için organik pazar kurmuştur.
 - ✓ Proje, medyada haber konusu olmuş; tanıtımı için kitap ve broşür basılmış; internet portalı kurulmuştur.

- ✓ EİB ve N. Kılıç'ın maddi desteği ile Dünya Organik Ticaret Fuarı'na (Almanya, 2010) katılım sağlanmış ve organik oyuncaklar tanıtılmıştır.
- ✓ Şanlıurfa'da (Halfeti) SODES kapsamında ilk yaygın öğretim kursu açılmış; 25 kursiyere eğitim verilmiştir.
- ✓ 35 öğretmene hizmet içi eğitim verilmiştir.
- Genel Değerlendirme:
 - ✓ İZKA'nın birinci olarak seçtiği proje, alanında Türkiye'de bir ilktir.
 - ✓ Maddi yetersizlik nedeniyle uygulanamayan proje, İZKA'nın desteğiyle gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla, sosyal kalkınma alanında BKA'ların önemi konusunda farkındalık yaratılmıştır.
 - ✓ Proje, yerel aktörlerin ve gönüllülerin işbirliğinde (yönetişim) yürütülmüştür.
 - ✓ Proje kapsamında kadınların beşeri ve sosyal sermayeleri geliştirilmiş; işgücü piyasasında yer almaları sağlanmıştır.
 - ✓ Türkiye'de üretilen organik oyuncak markalarının sayısı artmıştır. İstanbul'da ve Gebze'de organik oyuncak üreten işletmeler kurulmuş; 3 tane organik oyuncak markası yaratılmıştır.
 - ✓ N. Kılıç'a göre, organik tekstil ve konfeksiyon, Türkiye'nin marka yaratma şansının nispeten yüksek olduğu bir alandır. Bu sektörde kurulmasını önerdiği "organik oyuncak kümesi", bir "kalkınma modeli" olabilir.
 - ✓ İZKA, proje aracılığıyla Sosyal Kalkınma MDP'nin "STK'ların katılımının ve etkinliğinin artırılması", "dezavantajlı kesimlerin istihdam imkanlarının ve gelir getirici faaliyetlerinin geliştirilmesi" ve "toplumun eğitim ve beceri düzeyinin geliştirilmesi" önceliklerini gerçekleştirmiştir.

4. SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye'deki BKA'lardan İzmir Kalkınma Ajansı'nın (İZKA) İzmir'in sosyal kalkınmasına katkısı, Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı (2008) aracılığıyla desteklediği projeler çerçevesinde ortaya konmuştur. Projelerin temel amacı, İzmir'in sosyo-ekonomik kalkınma düzeyini artırmak üzere beşeri ve sosyal sermayenin geliştirilmesi ile yaşam kalitesinin iyileştirilmesidir. Yönetişim yaklaşımı ile yerel aktörlerin işbirliğinde uygulanmıştır. İZKA, projelere 11,7 milyon TL destek vermiştir.

Çalışmada, çocuklara yönelik 1001 Çocuk Yazar Projesi, engellilere yönelik Nar Taneleri Engelli Aktivite ve Akşam Bakım Merkezi Projesi ve kadınlara yönelik Organik Oyuncak Üretimi Projesi incelenmiştir. Türkiye'de ilk olma özelliğine sahip bu projeler kapsamında çocuk yazarlar yetiştirilmiş; engelli bakım merkezi kurulmuş; organik oyuncaklar üretilmiştir. İZKA, bu projeler aracılığıyla İzmir'in sosyo-ekonomik kalkınmasına eğitim, istihdam ve "üretim" bakımından şu yönlerden katkıda bulunmuştur (bkz.: Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 8).

- Projeler, İzmir'in eğitim düzeyini artırmıştır. Çocuk yazarlar projesinde, sürece dayalı yazma yöntemi ile öğretmenlerin ve öğrencilerin beşeri sermayeleri geliştirilmiştir. Organik

oyuncak projesinde, yeni bir yaygın eğitim programı geliştirilmiş; kadınların, mesleki ve kişisel gelişimleri sağlanmıştır. Nar taneleri projesinde, bakıcı annelere, engelli bakımı eğitimi verilmiş; kurulan merkezde düzenlenen etkinliklerle engellilerin becerileri geliştirilmiş ve toplumla bütünleşmeleri sağlanmıştır.

- Projeler, İzmir'in istihdam miktarını artırmıştır. Mesela, organik oyuncak projesi ile kadınlar iş bulmuş ve işlerini kurmuştur.
- Projelerin tanınırlığını sağlamak ve hedef grubuna yönelik farkındalık yaratmak üzere yeni sosyal etkinlikler düzenlenmiştir. Mesela, çocuk yazarlarla imza günü etkinliği düzenlenmiş; Guinness Rekorlar Kitabı'na geçilmiştir.

Yapılan tespitlerden hareketle şu iki husus önerilebilir: Bölgesel kalkınmada etkili olan projelere yeni destekler verilerek sürdürülebilirliği sağlanabilir. Mesela, "çocuk yazar"lara ileri yaşlarında "genç/olgun yazar" olma fırsatı sunulabilir. Ayrıca, bazı bölgelerdeki aktörler tarafından da örnek alınarak uygulanan projeler, "iyi uygulama"lar kapsamında ülke genelinde yaygınlaştırılabilir.

Çalışmanın, konu ve yöntem bakımından literatüre katkıda bulunması beklenmektedir. Literatürde daha ziyade ekonomik yönüyle incelenen BKA'lar, bu çalışmada, sosyal kalkınmaya katkısı çerçevesinde ele alınmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi, vaka analizi ve mülakat teknikleri ile yapılan çalışmada, projelerin performans göstergelerine göre değerlendirme ölçüleri geliştirilmiş ve bu çerçevede bazı bulgular derlenmiştir.

5. KAYNAKÇA

- Akpınar, Rasim (2010). "Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının Hazırlanan Bölge Planlarına Dair Bir Kritik: İZKA'nın İzmir Bölge Planı (2010-2013) Örneği", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt. 12, Sayı. 4, (7-18).
- Altay, Asuman (2007). "Bir Kamu Malı Olarak Sosyal Sermaye ve Yoksulluk İlişkisi", *Ege Akademik Bakış*, Cilt. 7, Sayı. 1, (337-362).
- Arslan, Erdal (2010). "Kalkınma Ajansları ve Kalkınma Ajanslarının Türkiye Ekonomisine Beklenen Katkıları", *Kamu-İş*, Cilt. 11, Sayı. 3, (85-108).
- Aydoğdu, Çağkan (2010). *Kalkınma Ajansları ve Toplumsal Sermaye İlişkilerinde Stratejik Yaklaşım*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- BB (Bornova Belediyesi). *Organik Oyuncak Üretimi Projesi Sonuç Kitabı*, (25).
- Brusco, Sebastiano (1982). "The Emilian Model: Productive Decentralisation and Social Integration", *Cambridge Journal of Economics*, Volume 6, Issue 2, (167-184).
- Burak, Mesut B. (2011). *Kalkınma Ajanslarının Bölge Planlama Sürecindeki Yeri, İzmir Kalkınma Ajansı 2010-2013 İzmir Bölge Planı Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, Fatih (2015). *Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yeniliklere Katkıları: Teori, Deneyimler ve Türkiye Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Çelik, Fatih (2016). "İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) Örneğinde Kalkınma Kurulu'nun Gündem

- Belirleme Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi”, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt. 6, Sayı. 2, (45-67).
- Çelik, Fatih ve Yıldız, Rıfat (2015). “Yerel Kalkınma Sorunu ve Bunun Çözümünde Üniversitelerin Rolü: Shannon Kalkınma Ajansı (SD) ve Limerick Üniversitesi (UL) Örneği”, 3. Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı (Bingöl), (15).
- ÇKA (Çukurova Kalkınma Ajansı, 2011). Mali Destek Programları Değerlendirme Raporu, (133).
- Dinler, Zeynel (2008). Bölgesel İktisat, Bursa: Ekin Yayını, (449).
- Dulupçu, Murat Ali (2006). “Bölgesel Politikalar Kopyalanabilir mi? Bölgeselleşme Karşısında Yeni Bölgeselcilik”, Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, Ankara, (233-255).
- Eceral, Tanyel Öznelçi (2005). “Bölgesel/Yerel Ekonomik Kalkınma Kuramlarının Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimleri”, *Ekonomik Yaklaşım*, Cilt. 16, Sayı. 55, (89-106).
- Eraydın, Ayda (2004). “Bölgesel Kalkınma Kavram, Kuram ve Politikalarında Yaşanan Değişimler”, Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu, Denizli, (126-146).
- Eraydın, Ayda (2007). “Politikalardan Süreç Tasarımına: Yeni Bölgesel Politikalar ve Yönetişim Modelleri”, TEPAP, 2. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, İzmir, (5-23).
- Eraydın, Ayda (2010). “Bölgesel Kalkınmanın Yönetişim Çerçevesinde Kurumlaşması: Kalkınma Ajansları”, Akgül, B. ve Uzay, N. (Ed.) (2010), Türkiye’de Bölgesel Kalkınmanın Yeni Örgütleri, Kalkınma Ajansları, Ekin Yay., Bursa, (33-50).
- Eldeniz, Feyza (2011). *The Assessment Of Institutional Performance in Izmir Development Agency*, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ERG (Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi, 2011). Eğitimde İyi Örnekler Konferansı, (60).
- Ersayın, Zeynep (2012). *Kamu Müdahalelerinde Katkısalılığın Değerlendirilmesi: Çukurova ve İzmir Kalkınma Ajansları KOBİ Destekleri Örneği*, DPT Uzmanlık Tezi.
- EURADA (1999). Creation, Development and Management of RDAs. Does it have to be so difficult?, <http://www.eurada.org/files/RDA/Creation%20development%20and%20management%20of%20RDA.pdf>, (169). (Erişim Tarihi: 12.07.2014)
- Günaydın, Davuthan (2013a). “Bölgesel Kalkınma Sürecine Kümelenmeler: TR31 İzmir Bölgesi Örneği”, *International Anatolia Academic Online Journal*, Cilt. 1, Sayı. 2, (11-47).
- Günaydın, Davuthan (2013b). “Türkiye’de Bölgeler Arası Gelişmişlik Farklarının Giderilmesinde Kalkınma Ajanslarının Yeri: İZKA Mali Destek Programları Örneği”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt. 15, Sayı. 1, (73-101).
- Haşar, Emin Ç. ve İneler, Filiz M. (2011). “İzmir Kümelenme Stratejisi Deneyimi ve Kümelenmenin Yönetimi”, 5. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, Ankara, (253-272).
- Hospers, Gert-Jan (2004). “Innovation by Imitation? Territorial Benchmarking in EU Regional Innovation Policy”, Centre for European Studies (CES) University of Twente The Netherlands, http://doc.utwente.nl/71970/1/Hospers04_innovation.pdf, 12 p.
- İçen, Ahmet (2012). *Türkiye’deki Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Kırsal Kalkınmadaki Rolü: İzmir Kalkınma Ajansı Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- İZKA (İzmir Kalkınma Ajansı, 2009a). Proje İzmir-I (Kalkınma Yerelden Başlar), (80).
- İZKA (2009b). Proje İzmir-II (KOBİ ve Sosyal Kalkınma MDP), (102).
- İZKA (2009c). Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı (2008 Yılı Proje Teklif Çağrısı Başvuru Rehberi), (57).
- İZKA (2010). İzmir Bölge Planı 2010-2013, (161).
- İZKA (2011). İZKA Etki Analizi Araştırması, (117).
- İZKA (2012a). İzmir Bölgesel Ar-Ge ve Yenilik Kapasitesi Analizi, (123).
- İZKA (2012b). İzmir'de Ar-Ge ve Yenilik Ekosisteminin Mevcut Durumu, (52).
- İZKA (2012c). 2011 Faaliyet Raporu, (114).
- İZKA (2012d). İzmir Bölgesel Yenilik Stratejisi, (110).
- KB (Kalkınma Bakanlığı, 2012). Kuruluştan Bugüne Kalkınma Ajanslarında Sosyal Politikalar (Genel Değerlendirme ve Önerilerle), (55).
- Karasu, Koray (2009). "Yerelleşme Söylemi ve Bölge Kalkınma Ajansları", *Memleket Siyaset Yönetim*, Cilt. 4, Sayı. 11, (1-43).
- Kayasü, Serap, Pınarcıoğlu, M., Yaşar, Suna S. ve Dere, S. (2003). Yerel/Bölgesel Ekonomik Kalkınma ve Rekabet Gücünün Artırılması: Bölgesel Kalkınma Ajansları, İstanbul: İTO Yayını, (148).
- Kayasü, Serap ve Yaşar, Suna S. (2006). "Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Kalkınma Politikaları: Yasal ve Kurumsal Dönüşümler", Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, Ankara, (199-213).
- Koç, Aylin ve Ata, A. Yılmaz (2012). "Sosyal Sermaye ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: AB Ülkeleri ve Türkiye Üzerine Ampirik Bir İnceleme", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt. 17, Sayı. 1, (199-218).
- KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, 2005). Ekonomik Kalkınmada Sosyal Sermayenin Rolü, (33).
- Kumral, Neşe (2010). "Kalkınma Ajansları ve Yaratıcılık: İzmir", Akgül, B. ve Uzay, N. (Ed.) (2010), Türkiye'de Bölgesel Kalkınmanın Yeni Örgütleri, Kalkınma Ajansları, Ekin Yayınevi, Bursa, (309-332).
- MK (Menderes Kaymakamlığı, 2012). Çocuk Yazarlar Antolojisi, Can Dijital Baskı, İzmir, (605).
- Meydan, M. Caner (2014). *Kalkınma Ajansları Desteklerinin Değerlendirilmesi: Karşıt Durum Etki Değerlendirme Örneği*, KB Uzmanlık Tezi.
- Müftüoğlu, Berna Güler (2012). "Türkiye'de Yeni Emek Denetim ve Kontrol Alanı: Kalkınma Ajansları", *Çalışma ve Toplum*, Cilt. 33, Sayı. 2, (95-116).
- Özdemir, S. Yaşar ve İneler, Filiz M. (2009). "Kümelenme, Bölgesel Kalkınma ve Kalkınma Ajansları", http://www.izmiryenilik.org/phocadownloadpap/kumelenme_izka_bolgebilimi_ozdemir_ineler.pdf, (13). (Erişim Tarihi: 12.07.2013)
- Pfleger, David (2004). "Aspect of Emilia Romagna as An Economic Development Model", <http://www.clcr.org/.../other/Is%20the%20Emilian%20model%20expor%20table.doc>, (17).
- Rinaldi, Alberto (2002). "The Emilian Model Revisted: Twenty Years After", http://merlino.unimo.it/campusone/web_dep/materiali_discussione/0417.pdf, (24).

TÜSİAD (Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, 2008). Türkiye’de Bölgesel Farklar ve Politikalar, Yayın No. TÜSİAD-T/2008-09/471, (134).

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yay., Ankara, (448).

Yıldız, Zafer ve Topuz, Hüseyin (2011). “Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma İlişkisi Açısından Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme”, Sosyal Siyaset Konferansları, Sayı 61, (201-226).

5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun.

<http://www.izka.org.tr/files/SKİDegerlendirmeSonuclari.pdf> (14.09.2015)

- (1) <http://www.birikimdergisi.com/birikim/makale.aspx?mid=955&makale=Sosyal%20Sermaye> (Erişim Tarihi: 24.08.2015).
- (2) <http://www.ekodialog.com/Konular/beseri-fiziki-sosyal-sermaye-iliskisi.html> (Erişim Tarihi: 08.09.2015).
- (3) <http://www.spoizmir.org/yerel/zka-zmiri-deitiriyor.html> (Erişim Tarihi: 14.09.2015).
- (4) <http://menderes.meb.gov.tr/projeler/1001.html> (Erişim Tarihi: 27.08.2015).
- (5) <http://www.yeniasir.com.tr/Sarmasik/2011/05/29/sahnedede-57-kucuk-meddah> (Erişim Tarihi: 13.08.2015).
- (6) <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=205404149> (Erişim Tarihi: 14.08.2015).
- (7) <http://www.yeniasir.com.tr/KentHaberleri/2009/12/06/engelliİaksamİbakimİmerkeziİhizmetelgirdi>.
- (8) <http://www.izmir.cydd.org.tr/projelerimiz/organik-oyuncak-uretimi> (Erişim Tarihi: 21.08.2015).